

Кривка Е. Т., аспірантка факультету журналістики (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АВТОРСЬКИХ НАМІРІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Одним із значимих засобів передачі соціокультурної інформації, а отже й елементом комунікаційного процесу є подорожжя публіцистика. Вона подає зображення географічного простору, авторські світоглядні настанови й судження, розуміння різних картин світу, забезпечуючи когнітивно-інформативний комунікаційний діалог автора й реципієнтів. За весь період свого існування подорожній нарис змінювався, залежно від історичних та соціокультурних умов. Змін зазнавали деякі жанрові ознаки, поповнювалась та змінювалась звична палітра художніх засобів, але найбільше зовнішнє історичне й культурне середовище впливало на ідейно-тематичну спрямованість та комунікаційну мету жанру. При цьому сама суть подорожнього нарису, його основа – путівник, опис подорожі, розповідь про мандри, залишалась незмінною.

Сучасний тревел-медіатекст конденсує ознаки путівника та подорожнього нарису, тим самим представляючи нову форму подорожньої публіцистики – тревелог. О. Александров визначив триєдину структуру означеного жанру: людини, шлях, світ [2]. Відтак, розуміння їх як об'єктів масовокомунікаційного когнітивного інтересу є досить актуальним у сучасному медіа просторі. Тревелог, як консервативна жанрова форма, здатен акумулювати різні види та жанри масової комунікації. Отже, на часі, затребуваним є дослідження жанрово-комунікаційних особливостей сучасних тревел-медіатекстів, за якими стоїть мовна особистість публіциста, його світосприйняття, інтелектуальний рівень та когнітивна здатність.

Путівник як окремий жанр існує дещо умовно, це передусім особлива форма, яку, в першу чергу, вирізняє наявність певної довідкової інформації, яка допомагає планувати й здійснювати подорожі, орієнтуватися в певному місці під час мандрівки. Таким чином, функції путівника – інформувати реципієнта про топографічний та соціокультурний простір певного міста чи регіону; надавати точний та доступний історичний фактаж; акцентувати на природних, економічних чи суспільних особливостях описуваної території.

Уперше в писемній формі путівники з'явилися у Стародавній Греції і називалися «periódos ges», вони проіснували до IV ст. н. е. Із плином часу з'явилися подорожі з певною метою, які були пов'язані з торгівлею, дипломатичною і науковою діяльністю, військовими справами та релігією.

Сьогодні, як зазначає А. Бідун, зростає роль естетизації путівника, здійснюються спроби наблизити його до мистецького видання [1].

Будь-який документальний текст про мандрівку функціонує перш за все як контент масової міжкультурної комунікації, основна функція якої когнітивна, пізнання чужого через своє, і навпаки, себе, людини як представника етнічної культури, через розуміння чужого.

О. Александров вказує, що вербальна природа подорожі, яка укорінена у специфічному наративі, відкриває перед людиною великі можливості пізнання світу, а рух мандрівника маршрутом слід розглядати як динамічну систему інформаційних ситуацій. Дослідник мандрівних жанрів, застосувавши генетичний метод дослідження подорожнього нарису, констатував, що структурною основою цього жанру є путівник, і відповідно означив, що особливе місце та функції маршруту, яким рухається мандрівник, у подорожньому нарисі пояснюється специфікою жанру [2, с. 13–15].

У путівнику «Секрети Лондона» К. Ауджиас є формальні маркери путівника, а головна комунікаційна мета автора якого – донесення необхідної адресату інформації щодо маршруту подорожі містом, особливостей дороги (вид транспорту, вартість квитків, тривалість поїздки, особливості умов проживання в різних районах міста), пам'ятників культури, коротких та глибоких історичних екскурсів, біографічних даних, спогадів очевидців подій, достовірності та точності представлення окремих представників лондонської спільноти і не тільки, архівних документів тощо [3, с. 19].

Як путівник книга «Секрети Лондона» К. Ауджиас орієнтована на особливий розряд туристів – «глибоко психологічних», на тих, хто готується не просто до поїздки, а до глибокого пізнання характеру і поведінки справжнього британця. Враховуючи глибину авторського проникнення в психологічну сутність типового лондонця, занурення в історичне минуле не тільки міста, а й монархічної країни, можна вважати, що майже сто відсотків читачів книги є уважними туристами-дослідниками, які не залишають поза увагою жодної деталі, жодної подробиці. До тексту путівника в складі книги «Секрети Лондона» К. Ауджиас включено пролог та вказівник [3, с. 19].

Проаналізуємо детальніше інформацію в оповіді про шлях щодо відповідності її жанру путівника.

Свій маршрут К. Ауджиас намагається фіксувати досить точно й зрозуміло. Він веде читача від одного місця до іншого, чітко визначаючи фрагменти шляху. Наприклад, у розділі I виділяємо такі маркери шляху: «Я пропоную почати огляд Лондона саме з прославленого Іст-Сайда» [3, с. 25];

Подолання маршруту супроводжується наповненням його образним змістом – важливими свідченнями достовірності та справжності, які дозволяють читачеві проходити шлях разом із оповідачем.

Таким чином, шлях відображається стисло завдяки його артикуляції вказівками на початковий та кінцевий пункт першого тематичного маршруту. Однак сама подорож не закінчується.

Так у путівнику прослідковується зміна самої дороги: асфальтова, нерівна ґрунтова, бездоріжжя, вимощена доріжка, засипана галькою, на якій мандрівник-оповідач і фіксував окремі маркери шляху. Певні відрізки на цьому шляху позначалися будівлями, інші пам'ятника архітектури, деякі – парковими зонами.

Суттєво й те, що для проходження певної ділянки шляху від початкового пункту до кінцевого має прокладатися локальний маршрут, який забезпечить рух до заданої географічної точки та дозволить досягти проміжної мети подорожі. Без споглядання явища природи чи пам'ятки цивілізації, які є предметом зацікавленості мандрівника-оповідача, когнітивний ефект мандрівки неможливий.

Таким чином, простеживши шлях мандрівників крізь призму наративної моделі подорожнього нарису з її синкретизмом мандрівника та кута зору оповідача, можна зробити деякі попередні узагальнення. По-перше, в книзі К. Ауджиас «Секрети Лондона» чітко простежується структура путівника як основи подорожнього нарису (тревелогу). Вона відображає поступальний рух мандрівника географічним простором з фіксацією зупинок для ознайомлення з місцевістю та пам'ятками культури, просто для відпочинку, або з метою розібратися у психології національного характеру, збагнути епоху. При цьому на деяких відрізках шляху вказується відстань між цими маркерами в кілометрах або годинах шляху, вид транспорту, особливості дороги. По-друге, послідовність руху від одного пункту до наступного як прояв єдності шляху, який долає мандрівник, та кута зору оповідача – жанрова константа путівника, в книзі дотримується за винятком кількох фрагментів. Варто відмітити, що суттєве порушення послідовності спостерігається в оповідях про мандрівку до будинку Шерлока Холмса (те, що вигаданий літературний герой має справжній будинок – чисто англійська знахідка), прогулянку улюбленими місцями «The Beatles», мандрівку до музею й одночасно не зовсім музею – будинку, де знаходиться величезна кількість творів мистецтва, зібраних сером Джоном Соуном. Це зумовлено вторгненням у жанрову структуру тревелогу масово-літературного начала, історичного минулого, культурного спадку нації тощо.

Отже, жанровою константою путівника є підпорядкованість композиції твору маршруту. Особливо активно в таких книгах є роль автора-андрівника, учасника подій, спостерігача, носія певного світогляду. Також обов'язкові документальні елементи. Маршрут певною мірою є зіпком із дійсності, параметри якого задаються волею автора. У тексті путівника завжди підкреслюється роль факту, документа: автор намагається переконати читача в достовірності того, що описується. Таку послідовність оповіді про

рух мандрівника географічним простором слід розглядати як один із основних проявів функціонування архаїчної жанрової моделі подорожнього нарису [4].

Таким чином, шлях мандрівника у книзі «Секреты Лондона» зображено як схематично, що нагадує більше маршрут, так і описово (з деталями, дрібницями, історичними довідками, пейзажними відступами, життєописами) у стилі путівника. Останній розділ – це не лише формальне завершення путівника, головне в ньому – факт завершення мандрівки.

3. Бідун А. Путівник як жанр довідкової літератури на вітчизняному книжковому ринку. Коло. Книгознавчий часопис. 2013. № 5. **2.** Александров О. В. Подорожній нарис: «Пам'ять жанру». Стаття перша: На перетині видів масової комунікації. Діалог: Медіа-студії: зб. наук. пр. Одеса, 2015. Вип. 20. С. 7–35. **3.** Ауджиас К. Секреты Лондона [пер. с итал. О. Уваровой, Н. Чаминой]. М.: РИПОЛ классик, 2012. 528 с. **4.** Путеводитель. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki>.